
ТЕМА IV

УЛОГА ШТАМПЕ МОРА
БИТИ ДА ЉУДЕ УЧИ
МИШЉЕЊУ У КОЈЕМ
НЕМА МЕСТА ЗА МРЖЊУ

Марио Бралић, *Без назива*

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

DUŽNOST NAM JE ISKORJENITI MRŽNJU

Živjeti u poplavi raznovrsnih ekrana i glasova iz plosnatih kutija, uz konstantan pritok informacija koji nam ti isti pružaju, postavlja se pitanje: možemo li uopće zamisliti život davnih vremena; život tiskanog medija? Od informiranja kroz papirnati oblik medija (novine, časopisi i ostale papirne publikacije), preko radija, pa sve do interneta te njegovih inačica putem aplikacija, napredovali smo vrlo brzo. Upravo ta brzina uzrok je paralelnom ubrzanju vremena potrebnog za prilagođavanje. Osim što takav način napretka ne pokazuje znakove usporavanja, time stvarajući kontinuirani pritisak na društvo, također mu odvlači pozornost od glavnih ideja i funkcija koje leže pod svim medijima, pa tako i tiskanog. Uzevši u obzir moć i samo jednog oblika izvora informacija, od iznimne je važnosti da glavne misli i uloge budu jasne i provođene.

Poznato je da mediji kroje naše stavove njihovim propitkivanjem i odgovaranjem na aktualna pitanja. Pritokom pažljivo izvaganih informacija filtriranih objektivizmom, unosimo i probavljamo mišljenja, stavove, debatne teme i kritike te formiramo vlastite zaključke i kao takve ih prenosimo u društvo ponašajući se sukladno njima. Zbog velikog utjecaja tiskanih medija i danas, kao i njihove mogućnosti „čistog” statičnog izražavanja, dužnost omogućavanja informacija dovoljno bitnih da potaknu promjene je upravo njihova, uz podršku ostalih formi.

Tiskani mediji u demokratskom društvu imaju ulogu, uz predstavljanje kritika i kontroverzi, djelovati također kao mjerilo bitnog. U vrijeme današnjice, gdje terorizam vezan uz ekstremni nacionalizam i silne forme omalovažavanja zbog stavova trulih temelja čine socijalno-politička pitanja prošlog i dosadašnjeg stoljeća, promoviranje tolerancije postalo je obaveza. Kao dodatni razlog medijskom objašnjavanju potrebe za jednakošću, činjenica je da se takva obaveza često odrađuje kroz oči Siziifa. Kada smo već u situaciji gdje moralne vrijednosti moraju biti osnažene od strane medija, a većinski se promjena ne očekuje, mediji su dužni pružati što bolji primjer i ojačati skoro

OGLEDALO

utopijski pojam jednakosti. Kao što i sam naslov kaže: niti u medijima, niti u ljudskim umovima niti u svijetu postoji mjesta za mržnju.

Objasnili smo zašto su tiskani mediji dužni istrijebiti mržnju iz svojih tekstova i na taj način pružiti primjer stavova nužnih za poboljšanje ponašanja, i na koji način utjecaj tiskanih medija funkcionira, kao izrazlog tj. srž problema kojeg treba riješiti. No kako? Generalno gledaš je da su prednosti empatije isto što i nedostaci intolerancije, te da oboje stoji samo za sebe bez potrebe za dodatnim objašnjenjem. No značenje pojma empatije valja detaljnije proučiti; empatija je proces doživljavanja ili osjećanja unutrašnjih stanja drugih ljudi kao svojih. Sažaljenje, koje se prečesto poistovjećuje sa empatijom, polazi iz stava superiornosti u kojoj se javljaju osjećaji tuge za ono što je „ispod”. Takvo odvajanje dopušta ne samo osjećaje tuge i mržnje, nego i aktivno pogrešno djelovanje sukladno tim osjećajima. Jednakost postaje pojam koji ne vrijedi za sve, nego za sve u sloju u kojem se nalazimo, time kontradiktoran samoj riječi.

Psiholog C. Daniel Batson postavio je hipotezu o empatiji i altruizmu: kada suosjećamo sa nekime, stavljajući se u „njegove cipele”, veća je vjerovatnost da ćemo mu pokušati i pomoći. U tom smislu, svrha empatije leži u tome da zamagli granice između dvaju ili više osoba, i da se samim time ponište sebične ili ravnodušne tendencije kod ljudi. Tek tada su promjene moguće, kada je djelovanje nužno pozitivno zbog želje da onima jednakima sebi, u pravilnom slučaju svima, bude jednako dobro jer dobro želimo i sebi. Ako medije možemo opisati kao dokazano iznimno utjecajne učitelje toleranciji i „globalnoj empatiji”, posao zadužen za promjene koji smo im pridali više se ne čini toliko uzaludnim.

Sprovedba toga, razumjevajući današnje stanje, trebala bi biti hitna.

Mara Prpić

Gimnazija „Andrije Mohorovičića” Rijeka

Mentor: prof. David Karasman

ЗАМЕНИМО МРЖЊУ ЉУБАВЉУ

Медији су присутни у свакодневном животу појединца. Не постоји породица која у свом домаћинству нема телевизор, не купује новине или не користи интернет. Како су медији лако доступни, свака идеја, мисао или вест која се преноси њима, има велики домет. На овај начин могуће је пропагирати одређене ставове и осећања, а једно од осећања које често иницирају управо медији јесте – мржња.

Кроз векове, филозофи покушавају да одреде шта је мржња. Барух Спиноза, холандски филозоф, дефинише појам као тип бола чији узрок лежи у спољашњим изворима. Не живимо у идеалном свету, па је самим тим и мржња неизбежна. Да ли оно што је незаобилазно, а уједно и негативно, треба додатно пропагирати?

Сваки пут када отворимо новине, преплави нас бујица наслова инспирисаних управо овим лошим осећањем. Новинари теже да пишу о површним темама, а своје недостатке у умећу преношења мисли и мањак идеја надомештају додајући негативне елементе. Тако, црна хроника и криминал постају омиљени међу читаоцима или гледаоцима, а животима естрадних личности посвећујемо више пажње него сопственим или животима ближњих.

Није кривица у потпуности на страни новинара. Њима је дат задатак да напишу најпопуларнију причу, која ће учинити лист најпродаванијим, а баш овакве чланке маса и жели да чита. Деструктивна критика околине и нетрпељивост према другима чине да се људи осећају боље, јер своје недостатке маскирају причом о туђим. Оно што већини недостаје јесте храброст да се суоче са собом самим и престану да уочавају мане других и гаје мржњу према њима.

Ипак, у мору лоших примера могу се наћи и добри, конструктивни чланци, попут оних из научних часописа или свима добро познатог „Политикиног Забавника”. Они подстичу читаоца на интелектуални рад, рађање нових идеја и стварање. Такође, њихов је задатак да појединце, који већ доприносе друштву својим радом, хвале и промовишу, постављајући их као модел. Читајући овакав вид штампе, доприносимо како себи тако и заједници, што човечанство на даљем плану води ка бољој будућности.

ОГЛЕДАЛО

А шта је било с љубављу? Не чини ли управо она наше животе смисленима и потпунима? Како наводи чувени Толстој, за љубав нема друге помоћи сем – воleti више. Управо ово осећање треба пропагирати и ширити међу људима. Мрзети је лако, а за љубав је потребан труд и жртва. Народ који се труди да заобилази мржњу и мења је љубављу на правом је путу ка исконској срећи.

На крају, неизбежно је установити да постоји директна веза између оног што читамо у штампи и стања нашег друштва. Стварајући квалитетну штампу, инспиришући људе и одвраћајући их од негативних мисли, новинари добијају моћ да промене свет и учине га бољим местом за живот. Млади се идентификују са оним што читају и угледају се на то, што улогу новинарства чини тако великом и компетентом, да парира просветитељству. Пре него што донесе одлуку да постане новинар, свака особа треба имати ово у виду и бити довољно јака да не поклекне у својој одлуци и запрља своје дело мржњом, јер, како наводи индијски филозоф и духовни учитељ, Готама Буда:

„Мржња се никад не смирује мржњом, већ једино њеним одсуством. Ово је вечити закон.”

Милица Шћепановић

Математичка гимназија Београд

Ментор: проф. Мирјана Мићић

НЕ СМЕМО БИТИ ЛАКЕ МЕТЕ ЗА МАНИПУЛАЦИЈУ

Штампа и медији су од свог настанка били круцијални фактори формирања свести одређеног друштва. С обзиром на њихову веома важну улогу, требало би много одговорније да нас информишу, уместо да шире бројне дезинформације и прикривену мржњу. Штампани медији су одавно постали оружје државних моћника у међусобним сукобима.

Када су медији у питању, у Србији постоје два деструктивна правца. У таблоидним медијима доминира исказивање нетрпељивости и упорно наметање мишљења и утицаја. Овакви медији теже да употребљавају неодговарајући, увредљиви речник, недостојан јавног саопштавања. На пример, у жеку мигрантске кризе и затварања границе између Србије и Хрватске, дневни листови „Информер“, „Ало“ и „Курир“ имали су наслове: „Банда усташка“, „Лудак води Хрвате у рат“ и „Хрватски премијер је идиот“ (септембар 2015). Свакодневно се гушимо у мору беспотребних и бизарних информација о животима и догађајима из живота (небитних) личности из јавног и естрадног живота Србије.

Данас је врло честа и појава тзв. медијске панике. Догађаји који представљају одређену опасност по грађане преувеличавају се и због тога долази до колективног немира и панике зарад профита штампе. Из броја у број, таблоидни медији посвећују значајан део својих листова учесницима ријалити емисија, пропраћеним вулгарним фотографијама и насловима.

Нажалост, овакви медији имају утицај на потпиривање мржње као општег начина расуђивања. Мржња према другим нацијама, религијама, културама и свима који су другачији, утемељена је у друштву. Људи, упркос својим лошим поступцима и проблемима, дају себи пуно право на осуђивање и строгу критику других. Многи су заборавили шта значи бити толерантан, немају разумевања ни за кога, врло су себични и пре свега лицемерни. То није случај

ОГЛЕДАЛО

само у Србији, већ и у другим државама, попут Норвешке. Норвешки писац Јудин Шуљгин дао је интервју дневном листу „Политика” (12.12.2015) у којем се осврнуо и на медијско третирање досељеника пореклом са Балкана у Норвешкој. Он сматра да тамошња штампа највише истиче криминални аспект живота досељених Срба, Хрвата, Бошњака и других, занемарујући остале, што доприноси утиску у јавности да су грађани тих етничких припадности чешће криминалци него што је уобичајено. Такво писање штампе може имати директни утицај на положај имиграната, и побуђивати нетолеранцију и дискриминацију у односу према њима.

Скорашњи случај који је показао снагу медија да утичу на формирање мишљења је мигрантска, односно избегличка криза, која је пуном снагом прошла кроз Србију. Тај утицај може бити сасвим супротан уз употребљавање различите терминологије. Изрази „мигранти” и „избеглице” упућују на различите категорије исељеника, и имплицитно и на различите нивое одговорности које земља-домаћин или земља проласка, попут Србије, имају у односу на те групе људи. Употреба термина „мигранти” асоцира првенствено на економске мигранте, људе које своју државу нису напустили из преке нужде или страха за сопствени живот, већ из жеље да исељавањем достигну бољи животни стандард. Стога је тенденциозна употреба те речи да би се описали грађани Сирије или Ирака, избегли због рата, и може имати битан негативан утицај на јавно мњење, појачавајући осећање угрожености и нетрпељивост локалног становништва.

Дискусија о слободи новинарства не сме бити скрајнута из политичких, или било којих других разлога. Само новинар који има највећу могућу аутономију у раду може савесно обављати свој посао. Новинар који је сасвим подређен може лако бити принуђен на компромисе у својим текстовима. Ово је црна тачка медијског посла, заједно са власништвом у медијима које често остаје прикривено и оставља могућност да се штампа користи као полигон за политичке и друге размирице. Стога је неопходно утицати на повећање медијске писмености читалаца, на развијање, колоквијално речено, способности „читања између редова”. Потребно је развити свест читалаца да је информација као таква подложна пристрасности, и да је треба упоредити са информацијама пристиглим из других извора и из других перспектива. У том погледу, додатну опасност представља тенденција да се читају вести из извора за које читалац већ унапред зна да се са њима слаже, затварајући тиме могућност да чује супротно мишљење и преиспита сопствене ставове.

Не смемо више бити лака мета за манипулацију, морамо заједно дати јачи отпор и тек ће тада престати управљање и тиранија над

ОГЛЕДАЛО

нашим друштвом. У свету већ има довољно зла и мржње, а ми се љубављу и добротом морамо борити против њих.

Као што је рекао велики Ганди: „Буди промена коју желиш да видиш у свету”.

Анђела Манић и Ана Николић

Шеста београдска гимназија Београд

Ментор: Ристо Јошански

КОРАЧАЈ КА ИСТИНИ

*„Ако не читате новине, нисте информисани.
Ако читате новине, онда сте дезинформисани.”*

Марк Твен

Треба ли раст човјечанства и знање свијета у којем живимо зависити од неколико страница које су испуњене бесмисленим ријечима? Да ли ико покушава да размишља изван кутије коју су медији поставили за нас? Ако да, како да натјерамо те људе да преузму вођство и помогну нам да схватимо све што смо погрешно протумачили?

Вријеме у којем данас живимо омогућило нам је прилику да пронађемо информације уз само неколико кликова на нашим уређајима. Али, да ли је то стварно потребно и да ли нам уопште помаже? На крају крајева, окружени смо лажним насловима новина који производе осјећаје мржње према другима, али и према себи. Поред тога, они производе песимизам, мржњу, људе који се осјећају као да су другачији и бољи од осталих, итд. Људи који пишу чланке имају стварну моћ над сваким људским умом. Захваљујући њима, стварамо стереотипе и сламамо сваки напредак који смо направили као човјечанство.

„Рециите не феминизму! Рециите не њравима ЛГБТ-а! Рециите не избјејлицима! Рециите не муслиманима! Рециите не црним људима!” и још много тога трује са насловних страна. Како смо ми помогли новинарима да створе оваква мрска вјеровања? Ако не вјерујете да је то истина, покушајте само да избројите протесте за које сте чули да су се десили током ове године. Или, да вам олакшам, укуцајте „Фергусон унрест”. Фергусон унрест је савршен примјер који показује колико смо постали неједнаки. Осјећамо потребу да стално проналазимо разлике између сваког човјека, и постављамо стандарде које свако мора да поштује и испуњава.

Да ли схватате колико је лако промјенити ситуацију којој смо помогли да се оствари? Рјешење се зове „тихи и мирни протест”. Ако желите да новине престану писати лажне наслове, **престаните да их купујете**. Ако желите да престану извртати истину, или преувеличавати, **престаните да их читате**. Ако желите да чују ваш глас, **говорите гласно**. Реците им у шта ви вјерујете. Нико

ОГЛЕДАЛО

не може да вас повриједи због вашег мишљења. Они могу само да вам помогну да сазнате истину. Будите појединци који се не боје да предузму први корак, јер једном кад то урадите, никада нећете бити сами. Предузети први корак је најстрашнија ствар коју треба учинити, али замислите само резултат своје храбрости. Као што је Мартин Лутхер Кинг Јр. једном рекао:

„Предузмиће први корак у вјери. Не мораће видјети цијело ситуацију, само учиниће први корак.”

Након што штампа чује ваш „урлик”, једино што ће осјећати јесте страх. Они ће слушати вас, јер по први пут штампа овиси о некоме, а то су њени читаоци. А онда сте освојили игру. Борили сте се за истину и поштење, и захваљујући вама човјечанство је направило огроман корак у побољшању и једнакости сваког људског бића.

Ања Гаврић

Економска школа Бања Лука

Ментор: мр Маријана Јакшић

БУДИМО СПОСОБНИ ЗА СУМЊУ

Колико често се човјек нађе у ситуацији у којој почне преиспитивати начин на који размишља?

Тешко за објаснити, с обзиром да је сваки човјек увјерен да је његов начин размишљања управо онај прави и точан; мисли, које креирају добар, неки би се сложили и цијели дио њега, када не би биле истините за њега самог, негирао би и своје властито „ја”. Питање је како долазимо до одређених мисли; како постају дио нас? Направимо границу унутар нашег свијета креираног мислима гдје у првом дијелу допуштамо ипак да околина утјече на њихову првотну бит (саме мисли) за разлику од оног дијела нас самих гдје никакав вањски чимбеник не мијења структуру мисли које су одувјек такве какве јесу. Ако претпоставимо да таква подјела у човјеку доиста постоји, можемо говорити да је први дио створен под утјецајем дојма, док други постоји захваљујући доживљају.

Доживљај и дојам лако можемо разликовати на темељу једноставног принципа; нитко нам не може рећи на који начин ћемо доживјети неки догађај или ситуацију. Кад би ишли поводом доживљавања ситуације препричати доживљај, оно што препричавамо другоме о том доживљају тај појединац не може доживјети, већ може само створити дојам о истој ситуацији. Успоредно, препричавањем истог дојма трећем појединцу, он добива трећу верзију која на концу може чак довести до негирања истинитости самог доживљаја; искривљује се реалност коју смо ми перципирали као стварну.

Постоји ли могућност да тисак доиста покушава обликовати мишљење људи помоћу дојма који би одвращао од било каквог облика мржње те има ли такав приступ уопће смисла с обзиром на природу сустава какав јест?

Узмимо теоретски примјер идеалног сустава у којем је сваки појединац задовољан својим животом и начином на који се одвија, уз увјете који немају подлогу да буду лоши; сустав произашао из крајње не-мржње. Тисак у том суставу би у свим случајевима задовољавао наведену претпоставку, да доиста не оставља мјесто мржњи чиме би се створио ланац облика тисак – не-мржња – идеал.

ОГЛЕДАЛО

Из тога произлази монистички поглед на свијет; је ли у том случају појединац, подложен таквом мишљењу, који не оставља простора сумњи због савршенства, интеллигентан или није?

Човјек тежи дефинирању интеллигентним оног појединца који је способен сумњати, као пут до неке нове идеје о било чему, везано за било које подручје проучавања ствари.

Тиме, ако постоји тисак који „приповиједа” о идеалном, чинећи тај идеал постојећим, интеллигентан појединац постаје потенцијална опасност која би могла напросто урушити тај идеални сустав на начин да остави дојам код људи о бољој, још идеалнијој слици цијелог сустава. „Знање је моћ” и то доиста, знање као идеја до које интеллигентан човјек може доћи и управљати њоме људима. С друге стране, знање о располагању знањем увјетовано је људским унутарњим свијетом који постоји у њему захваљујући – доживљају. Долазимо до реалне слике стварности; сустав као неидеални строј код којег су функције неких дијелова тог строја увијек упитне исправности – управо због различитог управљања знањем на темељу нечијег доживљаја.

Гледајући реално, у каотично – (не)идеалном суставу каквим бисмо могли назвати данашњи сустав – постоји тисак који је такав да се и неће баш пуно ослањати на појам мржње или не-мржње, већ ће крајњи исход овисити о самом интересу оног који тај тисак издаје у јавност, било да слиједи истинитост свог доживљаја о предмету о којем пише у тиску или не. Управо је посљедица тог приступа сустав овакав какав јест те се све своди на контрадикцију саме мржње и не-мржње у човјеку самом. Осликавањем динамичности немогућности постојања идеала која се манифестира кроз одређене периоде у времену, добивамо управо стварност каква јест – неизвјесна.

Улога тиска може бити двозначна. Ако је аутентична доживљају појединца, онда ће различито дјеловати на све људе, а ако доиста тежи к томе да учи људе не-мржњи, онда их учи да теже савршенству, никад га не достижући.

Јулиа Петровић

Гимназија „Андрије Мохоровичића” Ријека
Ментор: проф. Давид Карасман

